Nr 12

Skatteutskottets betänkande i anledning av motioner rörande den allmänna energiskatten m. m.

Motionerna

I detta betänkande behandlar utskottet motionerna

1973:572 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställs att riksdagen beslutar att omedelbart upphäva

1. förordningen (1971:928) om tillfällig nedsättning av den allmänna energiskatten,
2. förordningen (1971:50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt, samt
3. förordningen (1972:718) om särskilt investeringsavdrag för vissa byggnadsarbeten;

1973:1013 av herr Fridolfsson i Stockholm m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen beslutar avskaffa energiskatten för näringslivet från och med den 1 juli 1973.

Gällande bestämmelser m. m.

Allmän energiskatt

Enligt förordningen (1957:262) om allmän energiskatt skall sådan skatt erläggas för bensin och gasol, vissa bränslen såsom kol, koks, motorbrännolja och eldningsolja samt elektrisk kraft. Med bensin avses härvid samtliga i förordningen om besinskatt angivna skattepliktiga varuslag och med gasol vara, för vilken skatt skall erläggas enligt förordningen om gasolskatt. Energiskatt för bensin utgår med 9 öre för liter och för gasol med 7 öre för liter. Skatten utgår för elektrisk kraft för gatu- eller vägbelysning med 0,5 öre för kilowattimme och för annan kraft med 10 % av kraftens beskattningsvärde. Beskattningsvärdet är lika med summan av de avgifter, som förbrukaren har att erlägga för den elektriska kraften.

För andra bränslen gällande skattesatser framgår av nedanstående sammanställning.

Bränsle	Skattesats
Stenkol	12 kr. för ton
Stenkolsstybb samt stenkolsbriketter m. m.	6 " " "
Brunkolsbriketter	6 " " "
Koks och koksbriketter	14 " " "
Koksstybb	6 " " "
Motorbrännoljor, eldningsoljor och bunkeroljor, skatteklass I, samt fotogen med tillsats som möjliggör drift av snabbgående dieselmotor	25 " " m^3
Motorbrännoljor, eldningsoljor och bunkeroljor, skatteklass II	16 " " "

Beträffande energiskatt på bensin och gasol gäller i fråga om skattskyldighet och beskattningsmyndighet samma bestämmelser som för bensinskatt och gasolskatt. Övrig energiskatt redovisas av riksskatteverket samt av generaltullstyrelsen beträffande skatt på bränslen som införs till riket av annan än den som är registrerad hos riksskatteverket.

Genom beslut vid 1971 års höstriksdag antogs en förordning (1971:928) om tillfällig nedsättning av den allmänna energiskatten, varigenom Kungl. Maj:t bemyndigades att förordna härom för tiden 1.12.1971–31.12.1972.

Med stöd av förordningen har Kungl. Maj:t genom två särskilda beslut den 30.12.1971 fastställt riktlinjer för skattenedsättning och uppdragit åt riksskatteverket (RSV) att omsätta besluten i praktiken. Det ena beslutet avser energiskatt på elkraft och på annat bränsle än bensin och gasol, som skattskyldig förbrukar eller säljer för förbrukning vid industriell tillverkning under perioden 1.12.1971–31.12.1972. Beslutet innebär, att nedsättning eller avdrag medges i sådan omfattning att skattebelastningen begränsas till 0,2 % av saluvärdet från fabrik. Då enligt tidigare tillämpad praxis belastningen inte får överstiga 1 % av nämnda värde innebär den temporära lättnaden en skattenedsättning med 80 %, vilket beräknas motsvara ett årligt skattebortfall på ca 90 milj. kr. RSV:s prövning skall enligt beslutet ske enligt samma grunder som tillämpas vid tidigare beslut och, i fråga om nytillkomna fall, på grundval av förhållandena för branschen i dess helhet. Energiskattenämnden skall dessutom höras i principfrågor.

Det andra beslutet avser nedsättning av bränslen, som förbrukas av handelsträdgårdsmästare för drivhusuppvärmning. Genom beslutet ändrades tidigare medgiven skattenedsättning med 50 % till nedsättning med 85 % i fråga om bränsle, för vilket skattskyldighet uppkommer under tiden 1.12.1971–31.12.1972.

Enligt beslut av 1972 års höstriksdag har Kungl. Maj:t bemyndigande enligt förordningen (1971:928) om tillfällig nedsättning av den allmänna energiskatten förlängts till utgången av år 1973.

RSV har med anledning av beslutet i meddelande den 28.12.1972 (RSV Ip 1972:4) utfärdat nya föreskrifter angående tillfällig nedsättning av allmän energiskatt.

Inkomsterna av allmän energiskatt är för budgetåret 1973/74 beräknade till 1 155 milj. kr.

Frågan om förhållandet mellan energiskatten och mervärdeskatten har behandlats av mervärdeskatteutredningen (Fi 1971:05), som i sitt nyligen avgivna betänkande Översyn av mervärdeskatten, del 1, materiella regler (Ds Fi 1973:3) anför följande:

Mervärdeskatten infördes den 1 januari 1969. Denna åtgärd betydde i väsentliga hänseenden endast en teknisk omläggning, varigenom mervärdeskatteprincipen gjordes tillämplig på en redan gällande indirekt beskattning av generell omfattning, nämligen den allmänna varuskatten som införts den 1 januari 1960. Omläggningen innebar sålunda, att

beskattningsområdet för den allmänna varuskatten överfördes i stort sett oförändrat på mervärdeskatten. Denna täcker i runt tal två tredjedelar av den privata konsumtionen av varor och tjänster. Mervärdeskatten infördes med samma skattesats (10 %) som gällde för den allmänna varuskatten. Vidare bibehölls oförändrade regler rörande bestämningen av det värde, på vilket skatten beräknas. Vissa bestämmelser tillkom dessutom för att övergången till mervärdeskattesystemet inte skulle resultera i en skärpt beskattning av konsumtionen.

Mot denna bakgrund får ses vissa specifikt reglerade undantag från skatteplikten för mervärdeskatten. Bl. a. gäller undantag för kol- och oljebränslen, motordrivmedel och elkraft. Anledningen till detta undantag är, att de nämnda nyttigheterna beskattas särskilt enligt förordningen (1957:262) om allmän energiskatt. I fråga om motorbränslen utgår dessutom andra särskilda skatter.

Energiskatten kan betraktas som ett komplement till mervärdeskatten. Detta markeras också av att skattskyldiga till energiskatt är skattskyldiga även till mervärdeskatt för att därmed få möjlighet att eliminera en mervärdeskattebelastning på sin verksamhet. Likväl utgör energiskatten en beskattning som avviker från de principiella grunder, som mervärdeskatten bygger på. Energiskatten belastar nämligen inte endast den privata konsumtionen utan även näringslivets förbrukning av bränslen och elkraft.

I och för sig kan det energiskattebelagda området inordnas under mervärdeskatten i samband med ett slopande av energiskatten. Utländska mervärdeskattesystem omfattar som regel även bränsle- och energiområdet. En ändring av antytt slag i det svenska skattesystemet skulle inte medföra någon ökning av antalet skattskyldiga till mervärdeskatt. Samtidigt skulle den belastning som energiskatten medför för näringslivet bortfalla. Å andra sidan skulle en sådan lösning vid nu gällande skattesats för mervärdeskatten – 15 % sedan den 1 januari 1971 – medföra en skärpt beskattning av den privata förbrukningen av såväl bränslen som elkraft. Till belysande härav kan nämnas att energiskatten för elkraft utgör 10 % av kraftpriset, medan den i fråga om bränslen utgår enligt specifika skattesatser som inte påverkas av prisskillnader för en och samma vara. Energiskatten avkastade budgetåret 1971/72 1 073 milj. kr., varav 327 milj. kr. avsåg elektrisk kraft, 355 milj. kr. bensin och gasol och 391 milj. kr. andra bränslen.

Vi har inte ansett det ligga inom ramen för vårt uppdrag att föreslå en skatteomläggning som skulle medföra följdverkningar av antytt slag och därtill föranleda ett inte oväsentligt inkomstbortfall för staten. Vi har därför inte heller närmare gått in på möjligheterna att eliminera energiskattens kostnadsfördyrande effekt för näringslivet utan att skärpa beskattningen av den privata bränsle- och kraftförbrukningen. Vi vill endast framhålla att denna kumulativa effekt kan elimineras vid ett bibehållande av energiskatten genom att utvidga avdragsrätten i mervärdeskattesystemet till att omfatta även energiskatt.

Frågan om avveckling av den allmänna energiskatten helt eller delvis har behandlats i olika sammanhang. 1963 års vårriksdag avslog motionsyrkanden om avveckling av energiskatten på elkraft (BeU 1963:31). 1968 års vårriksdag behandlade i samband med beslutet om införande av mervärdeskatt motioner om att ersätta energiskatten med mervärdeskatt, men dessa yrkanden avvisades på bevillningsutskottets hemställan (BeU 1968:45).

Särskilt investeringsavdrag för maskiner och inventarier

För att stimulera företagen till investeringar i maskiner och inventarier föreskrevs tidigare i förordningen (1971:50) om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt att skattskyldig, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under åren 1971 eller 1972 anskaffar maskiner och andra döda inventarier för stadigvarande bruk i verksamheten, får åtnjuta ett särskilt investeringsavdrag vid taxeringen till statlig inkomstskatt med belopp motsvarande 20 % av anskaffningskostnaden. Rätt till investeringsavdrag föreligger också för maskiner och inventarier, som beställts under 1971 eller 1972 för leverans senast vid utgången av 1973 resp. 1974. När synnerliga skäl föreligger kan Kungl. Maj:t medge att investeringsavdrag får åtnjutas för inventarier, som beställts under 1971 eller 1972 men som skall levereras först efter utgången av 1973 resp. 1974.

Enligt beslut av 1972 års höstriksdag skall särskilt investeringsavdrag medges med 30 % av kostnaden för inventarier, som anskaffas under tiden 1.11.1972–30.6.1973 eller som beställs under nämnda tidsperiod för leverans före utgången av 1974. När särskilda skäl föreligger kan Kungl. Maj:t medge dispens även för de inventariebeställningar, som sker under nämnda tidsperiod men där leverans inte kan ske före utgången av 1974.

Särskilt investeringsavdrag för vissa byggnadsarbeten

Enligt den av 1972 års höstriksdag antagna förordningen (1972:718) om särskilt investeringsavdrag för vissa byggnadsarbeten medges skattskyldig, som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som under tiden 1.11.1972–30.6.1973 sätter i gång ny-, till- eller ombyggnad på fastighet för användning i förvärvskällan, vid taxeringen till statlig inkomstskatt år 1974 ett särskilt investeringsavdrag, motsvarande 10 % av byggnadskostnad för arbete, som utförs under tiden 1.11.1972–31.12.1973. Sådant avdrag medges dock inte för bostadsbyggnad, hotell- eller restaurangbyggnad eller för s. k. oprioriterade byggnadsarbeten, som avses i 1 § första stycket förordningen (1970:99) om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten, dvs. bl. a. bensinstation, parkeringshus, butiks-, kontors- och banklokaler. Till skillnad från vad som gäller i fråga om investeringsavdraget för maskininvesteringar får investeringsavdraget för byggnadsarbeten åtnjutas även om investeringsfond för konjunkturutjämning tagits i anspråk för investeringen.

Beträffande den tidigare riksdagsbehandlingen av frågorna om investeringsavdrag kan nämnas att vänsterpartiet kommunisterna motsatt sig införandet av sådana avdrag.

Utskottet

I vänsterpartiet kommunisternas partimotion 1973:572 ses varje stöd till företagen oavsett om det gäller direkta bidrag eller lättnader i beskattningen och oavsett om stödet har konjunktur-, miljövårds- eller regionalpolitiskt syfte som en omotiverad gåva till näringslivet. Med denna grundsyn är det självfallet helt logiskt att partiet omedelbart vill avveckla de konjunkturpolitiskt betingade skattelättnader som beslöts av föregående års höstriksdag, vilka innebar att den tillfälliga nedsättningen av energiskatten skall bestå även under 1973 och att företagen skall få vissa särskilda investeringsavdrag vid den statliga inkomstbeskattningen. Skatteutskottet, som tillstyrkte dessa temporära skattelättnader, vill med hänvisning till sina tidigare uttalanden rörande dessa åtgärder här nöja sig med att konstatera att vad motionärerna nu framför var bekant när höstriksdagen fattade beslut i dessa frågor. Några nya omständigheter har inte tillkommit som motiverar en omprövning av höstriksdagens beslut. Ett upphävande av ifrågavarande bestämmelser kan inte heller rimligen ske på det sätt motionärerna tänkt sig. Med det anförda avstyrker utskottet motionen 1973:572.

I motionen 1973:1013 yrkas i stället avveckling av energiskatten helt och hållet för näringslivets del med hänvisning bl. a. till de kumulativa effekterna av denna skatt. Motionärernas ståndpunkt överensstämmer med de motiv som allmänna skatteberedningen på sin tid anförde som skäl för att förorda att energiskatten skulle avlösas av mervärdeskatt. Då mervärdeskatten infördes 1968 ansågs det emellertid inte finnas ekonomiskt utrymme för en sådan åtgärd och energiskatten har därför kommit att kvarstå som ett komplement till mervärdeskatten. De höjningar av mervärdeskatten som senare ägt rum har också bidragit till att försvåra en övergång till mervärdeskatt. Problemet har, som framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen, belysts av mervärdeskatteutredningen i ett nyligen avgivet betänkande (Ds Fi 1973:3).

Utskottet kan så till vida ge motionärerna rätt som att energiskatten numera framstår som en tekniskt sett föråldrad skatteform på grund av att den drabbar råvarorna för produktionen och följaktligen kan få kumulativa verkningar. Det bör emellertid samtidigt framhållas att de nedsättningsregler som tillämpas för energiskatten motverkar sådana effekter på industrisidan. Med hänsyn till att skatten för näringslivets del nedsatts med 80 % till detta års slut kan den f. n. inte anses ha besvärande verkningar. Utskottet är under sådana förhållanden inte berett att tillstyrka en omedelbar avveckling av energiskatten för näringslivets del, men utskottet förutsätter att frågan kan komma att prövas i ett större sammanhang, när det föreligger möjligheter att bereda statsverket kompensation för det skattebortfall som en sådan åtgärd måste medföra. Utskottet avstyrker alltså bifall till motionen 1973:1013.

Utskottet hemställer
att riksdagen avslår
1. motionen 1973:572,
2. motionen 1973:1013.

Stockholm den 13 mars 1973

På skatteutskottets vägnar
TAGE MAGNUSSON

Närvarande: herrar Brandt* (s), Magnusson i Borås (m), Engkvist (s), Kristenson (s), Wärnberg (s), Larsson i Umeå (fp), Carlstein (s), Sundkvist (c), Wikner (s), Nilsson i Trobro (m), Stadling (s), Olof Johansson i Stockholm (c), Hörberg (fp), Björk i Gävle* (c) och fru Normark (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Särskilt yttrande

av herrar Magnusson i Borås (m) och Nilsson i Trobro (m):

Utskottet åberopar den gällande nedsättningen av energiskatten som skäl för att inte nu avveckla denna skatt för näringslivet. I motionen 1973:1013 framhålls att nedsättningen, som är konjunkturpolitiskt motiverad, upphör att gälla med utgången av innevarande år. Vi förutsätter därför att Kungl. Maj:t redan till detta års höstriksdag lägger fram förslag om att den gällande nedsättningen skall bestå även efter 1973 och till dess ekonomiskt utrymme finns för en definitiv avveckling av energiskatten i vad den belastar näringslivet.